

СЕКЦІЯ 12. ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ПОНЯТТЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В ПРАВІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Ахметов Р.Р.

аспірант кафедри порівняльного і європейського права

Інститут міжнародних відносин

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Проблема енергетичної безпеки зараз постала в глобально-світовому контексті. Не дивно, що вона ставала предметом обговорення і ухвалення певних рішень у ХХІ ст. в Раді Безпеки ООН і на засіданнях Великої Вісімки, ОБСЄ і НАТО.

Термін «енергетична безпека» увійшов у широкий вжиток у світовій політиці та міжнародних відносинах з 1973 р., коли настала перша глобальна енергетична криза. Загальновизнано, що енергетична безпека – одна з найважливіших складових національної безпеки країни. На думку Л. Гамільтона, «енергетична безпека – другий за важливістю компонент державної політики безпеки після національної оборони». Це тягне за собою неспівпадіння інтересів різних учасників цього процесу. У забезпеченні енергетичної безпеки країни-експортери енергоресурсів підтримці «стабільності і безпеки попиту» енергоресурсів, країни-одержувачі – на забезпечення вільного і стійкого доступу до них, а країни, що розвиваються – на можливості забезпечити себе енергоресурсами, достатніми для підтримки економічного зростання [1, с. 62].

Фактично в світі зараз присутні два погляди на енергетичну безпеку: перший – глобалістський, який уособлює західний світ споживачів енергетичних ресурсів, який має умовну назву модель «вашингтонського консенсусу» – зняття політичних бар'єрів, інвестиції, лібералізація торгівлі та цін, низка інших заходів, що стимулюють кооперацію та здорову конкуренцію в енергетичній сфері. Другий, про який домовилися їхні антагоністи з ресурсно-орієнтованих країн та країн, що розвиваються – модель «пекінського консенсусу», згідно якої пріоритет надається державному контролю щодо ресурсів, постачання і навіть цінової політики. Завдяки цьому енергетика може використовуватися як інструмент державного тиску як в рамках власної держави, так і за її межами [2].

В 2002 р. Комісія ЄС відзначала: «Побудова внутрішнього ринку природного газу та забезпечення надійності поставок є сумісними цілями. Очевидно, що добре функціонує єдиний газовий ринок повинен отримувати достатній рівень надійних газових поставок з диверсифікованого кола джерел постачання. Тому інтегральною частиною створення внутрішнього газового

ринку ЄС є заходи, що забезпечують надійність поставок в новому ринковому середовищі» [3].

Правові механізми забезпечення енергетичної безпеки можуть бути структуровані в залежності від характеру правових норм і рівня суб'єктів, що встановлюють ці норми. З очевидністю можна виділити корпоративні, національні та міжнародні механізми. Корпоративні механізми складаються, головним чином, в сукупності приватно-правових заходів та норм. Прикладами можуть служити угоди про постачання нафти і газу між компанією-продавцем і компанією-покупцем, договори транспортування з експлуатантами танкерів і трубопроводів. Національні механізми полягають у прийнятті та реалізації публічно-правових приписів органами державної влади. Механізми міжнародно-правового характеру висловлюють узгоджену волю суб'єктів міжнародного публічного права – держав і міжнародних організацій – і закріплюються в міжнародних договорах і актах міжнародних організацій [4, с. 218].

Вперше визначення поняття енергетичної безпеки було дано Міжнародним енергетичним агентством (МЕА) в 1985 р. як «достатнє постачання енергією за прийнятною ціною» [5, с. 157].

На сьогодні міжнародне право не прийняло жодного універсального договору з цією проблематики. Проблема знову ж полягає у надзвичайній чутливості цього питання для національної безпеки держав, неспівпадіннях інтересів споживачі і постачальників енергетичних ресурсів, в бажанні ряду держав використовувати «енергетичну зброю».

В Статуті ОПЕК закріплено, що «енергетична безпека учасників забезпечується на основі взаємної поваги інтересів і взаємної підтримки» (ст. 12) [6, с. 9].

У документах Європейської економічної Комісії ООН (ЄЕК ООН) під енергетичною безпекою розуміють: «Наявність можливості для підтримки поставок енергії навіть в період пікового попиту, мінімізація ризиків збоїв у постачанні в короткостроковій перспективі, а також гарантоване надання необхідного обсягу ресурсів за доступними цінами в довгостроковій перспективі» [7, с. 40].

В доктрині міжнародного права пропонується міжнародну енергетичну безпеку розглядати як стан захищеності міжнародного співтовариства від енергетичних криз, що дозволяє на основі врахування інтересів країн-споживачів, країн-виробників енергетичних ресурсів, а також транзитних країн не допустити, своєчасно усунути, мінімізувати внутрішні і зовнішні загрози самостійному, сталому існуванню і розвитку держав.

В документах ЄС енергетична безпека, і її газовий аспект, мають різні розуміння. За спеціалізованим регламентом 994/2010, безпеку поставок газу розуміють, як «забезпеченню належного та безперебійного функціонування внутрішнього ринку природного газу, шляхом дозволу виняткових заходів, які будуть реалізовані, коли ринок вже не може забезпечити необхідну поставку» [8].

В Повідомленні Комісії ЄС «Енергетична політика ЄС: Взаємодія з партнерами за межами наших кордонів» (2011 р.) вона визначається як

«здатність забезпечити задоволення потреб необхідної в майбутньому енергії, як за допомогою адекватних внутрішніх ресурсів при економічно прийнятних умовах або зберегти в якості стратегічних резервів, а також заснована на доступних і стабільних зовнішніх джерел, що доповнюють у відповідних випадках стратегічні запаси» [9].

Для Європейського Союзу в правових документах існує фактично два окремих, але пов'язаних поняття – «енергетична безпека», що включає технічну безпеку і безпеку поставок і «безпека поставок», яку розуміють – «доставлення та / або продаж природного газу» (Перша, друга і третя газові директиви). Зелена книга з енергетичної безпеки (2000 р.) дала таке визначення – «надійність поставок в енергетиці має бути націлена на забезпечення ... безперервного фізичного надходження енергоносіїв на ринок за цінами, доступними для всіх споживачів (як приватного сектора, так і промисловості)» [10].

В документації ЄС широке трактування терміну “energy security” використовується вкрай рідко. Прийнята в Євросоюзі концепція енергетичної безпеки, розуміється у вузькому сенсі і включає в себе дії, спрямовані на забезпечення фізичного захисту об'єктів енергетики та інфраструктури, в першу чергу, від терористичних актів. Все інше зазвичай розуміють як “security of energy supply” [11].

Отже, енергетична безпека Європейського Союзу в сфері природного газу це здатність забезпечити належне та безперебійне функціонування конкурентного внутрішнього ринку природного газу, за допомогою адекватних внутрішніх ресурсів і інфраструктури, а також доступних і стабільних зовнішніх джерел, що може бути в разі кризової ситуації реалізована шляхом прийняття виняткових заходів, коли ринок вже не може забезпечити необхідну поставку і спрямована на досягненні цілей.

Забезпечення безпеки енергопостачання, в першу чергу потребує за-купівлі або виробництва енергії і, по-друге, забезпечення і підтримання відповідними заходами технічної бази кінцевих користувачів. Енергетична безпека є однією з основних цілей енергетичної політики.

Література:

1. Шлычков В.В. Энергетическая безопасность как фактор устойчивого экономического развития / В.В. Шлычков // Энергетика Татарстана. – № 3. – 2008. – С. 62-69.

2. Riley A. Energy Security, Gas Market Liberalisation and Our Energy Relationship with Russia / A. Riley // European Energy Security, What Should it mean? What to do? / Ed. Christian Egenhofer, Leonid Grigoriev, Vladimir Socor, Alan Riley. – ESF Working Paper № 23. – 2006. – P. 30-33.

3. COM (2002) 488 final. Communication from the Commission to the European Parliament and the Council “The Internal Market in Energy: Coordinated Measures on the Security of Energy Supply”, 11.09.2002. [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2002/0488/COM_COM\(2002\)0488_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/docs_autres_institutions/commission_europeenne/com/2002/0488/COM_COM(2002)0488_EN.pdf).

4. Учебно-методический комплекс «Энергетическое право ЕС» (Текст учебника и методические указания). – М., 2008. – С. 218.
5. Energy Law in Europe / M. Roggenkamp, A. Ronne, C. Redgwell, I. Del Guayo (eds.) – Oxford: Oxford University Press, 2001, p.157.
6. Горшукова Ю.Д. Международно-правовые аспекты обеспечения европейской энергетической безопасности. Специальность: 12.00.10 – международное право; европейское право. Автореферат дисс. ... кандидата юридических наук. – М., 2011. – С. 9.
7. Михайлов Е.Е. Сущность, основные положения и международно-правовое обеспечение международной энергетической безопасности как научной категории / Е.Е. Михайлов // Вестник Калининградского юридического института МВД России. – № 3. – 2011. – С. 38-43.
8. Regulation (EU) № 994/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 concerning measures to safeguard security of gas supply and repealing Council Directive 2004/67/ EC Text with EEA relevance // OJ. – L 295. – 12.11.2010. – P. 1–22.
9. European Commission Communication, The EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders SEC (2011) 1022 final, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=SEC:2011:1022:FIN:EN:PDF>.
10. Green Paper. Towards a European Strategy for the security of energy supply. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2001. – 15 p. P. 9.
11. Protecting Europe: Ensuring the security of energy and transport services across the European Union, Brussels, European Commission, 2005. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/security/energy/index_en.htm.

СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КІБЕРБЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Забара І.М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права
Інститут міжнародних відносин*

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Теперішній період розвитку правового регулювання інформаційної безпеки Європейського Союзу є послідовним продовженням попередніх чотирьох періодів (зокрема 1980–1998 рр., 1999–2004 рр., 2005–2008 рр. і 2009–2013 рр.). Він є послідовним і логічним продовженням і європейської політики в галузі впровадження і розвитку новітніх і перспективних